

การเสริมสร้างสมรรถนะครูไทย กับการศึกษาไทย 4.0

ENHANCEMENT OF THAI TEACHERS' COMPETENCIES IN THAI EDUCATION 4.0

ณัฐกานต์ เรือนคำ

Nutakarn Ruankum

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Phranakhon Rajabhat University

กิตติชัย สุธาสิโนบล

Kittichai Suthasinobol

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University

E-mail : nutakarn.r@puru.ac.th

Received September 12, 2021; Revised November 16, 2021; Accepted April 25, 2022

บทคัดย่อ

การเสริมสร้างสมรรถนะครูไทยกับการศึกษาไทย 4.0 เป็นประเด็นสำคัญยิ่งของการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบัน ซึ่งต้องมีการเสริมสร้างสมรรถนะครูทางด้านการจัดการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับการศึกษาไทย 4.0 ตาม กรอบแนวคิดที่ว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” กรอบแนวคิดดังกล่าวเป็นเป้าหมายของการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน อย่างไรก็ตาม การดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้ต้อง นำระบบการศึกษาไทย 4.0 มาเป็นกลไกที่สำคัญ เพื่อสร้างบุคลากร และทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ เพิ่มศักยภาพในการขับเคลื่อนการพัฒนาไปสู่เป้าหมาย เสริมสร้างให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น สามารถผลิตและสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างชำนาญ ดังนั้นการพัฒนาครูจึงเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งเปรียบเสมือนอิฐก้อนแรกที่จะต้องถูกวางให้มีความรู้ คุณลักษณะ ความสามารถที่จะเป็นผู้สร้างรากฐานในการเปลี่ยนแปลงลำดับต่อไป จากการพิจารณาสมรรถนะของครูซึ่งประกอบด้วยสมรรถนะหลักและสมรรถนะประจำสายงาน รวมทั้งการสร้างทักษะครูตามแนวคิด C-Teacher และบทบาทครู E-Teacher ซึ่งเป็นภาพรวมของแนวทางในการพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21 ให้เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและศักยภาพให้สอดคล้องกับกรอบการศึกษาไทย 4.0 พบว่า ครูควรมีการเสริมสร้างสมรรถนะเพื่อให้มีความสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในการดำเนินชีวิต มีความรู้คู่คุณธรรม ครูต้องปรับการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างเหมาะสมและเป็นรูปธรรมมากขึ้น การศึกษาไทย 4.0 จึงจะสำเร็จได้ตามกรอบแนวคิด และเป้าหมายที่ต้องการ

คำสำคัญ: สมรรถนะ, การเสริมสร้างสมรรถนะครูไทย, การศึกษาไทย 4.0

Abstract

Enhancement of Thai teachers' Competencies in Thai Education 4.0 is a very important issue in education management at the present era which has to enhance teachers' competencies in the education field to be consistent with Thai Education 4.0 following the concept of "stability, prosperity, sustainability." This framework is a goal of development in all areas. However, bringing the Thai education system 4.0 to be an important mechanism that enhances quality personnel and human resources, increases the potential to drive development towards the goal, strengthens students' ability to think in problem-solving, and produces and creates product skillfully. Therefore, teacher development is important, like the first brick that must be laid with knowledge, attributes, and ability to be the foundation of the next transformation. In considering the teacher competencies, which consisted of core and functional competencies including the enhancement of teacher skills based on the C-Teacher concept and the role of E-Teacher, which is an overview of the approach to developing teachers in the 21st century in becoming qualified and competent persons in accordance with the Thai Education 4.0 Framework. It was found that learners' life skills, knowledge and morals should be developed with the adjustment of teaching and learning to be more appropriate and tangible. Thai Education 4.0 found that Enhancement of Thai Teachers' Competency have the ability to develop learners to have skills in life. Having knowledge of virtue, teachers need to adjust their teaching and learning to suit the situation appropriately and more concretely. Thai Education 4.0 will be successful according to the conceptual framework and desired goals.

Keywords: Competency, Enhancement of Thai Teachers' Competency,
Thai Education 4.0

บทนำ

สังคมไทยปัจจุบันในมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นับแต่ในอดีตประเทศมีการพัฒนาทางด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2504 ได้เริ่มมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรก จากการพัฒนาของไทยในแต่ละยุคที่ผ่านมาแม้จะทำให้ประเทศไทย มีการพัฒนา เจริญก้าวหน้าในหลาย ๆ ด้าน แต่ยังคงพบว่า มีปัญหาหลักที่เป็นความท้าทายที่จะทำอย่างไรให้ไทยข้ามพ้นปัญหารายได้ปานกลาง ปัญหาความเหลื่อมล้ำ และความไม่สมดุล

ในการพัฒนา วิวัฒนาการของการศึกษาไทยก็เช่นกัน ในแต่ละยุคก็ได้ปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสภาพสังคม นับตั้งแต่ยุคการศึกษาไทย 1.0 ที่ผู้เรียน เรียนรู้จากครูเน้นการท่องจำไปสู่ยุคการศึกษาไทย 2.0 เป็นการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้สนับสนุน มาจนกระทั่งยุคการศึกษาไทย 3.0 ที่เน้นผู้เรียนให้สามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ครูเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวก ดังนั้น การจะก้าวไปสู่ ประเทศไทย 4.0 ที่มีเป้าหมายสำคัญ คือ การขับเคลื่อนไปสู่การเป็นประเทศที่ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” กล่าวคือ การทำให้ประเทศไทยก้าวไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง และมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพสูง โดยเฉพาะ คนหรือทรัพยากรมนุษย์นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญและมีความจำเป็นมากที่สุดเพราะเป็นแหล่งความรู้และกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศ โดยการเป็นผู้ที่นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งการที่จะพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถสอดคล้องกับนโยบายดังกล่าวได้นั้น ระบบการศึกษาของประเทศจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนและก้าวสู่ “การศึกษาไทย 4.0” ด้วยเช่นเดียวกัน เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของบุคคล (เสาวลักษณ์ พิสิษฐ์ไพบูลย์, 2559; นวรัตน์ รามสูต และบัลลังก์ โรหิตเสถียร, 2559; นพรัตน์ มีศรี และอมรินทร์ เทวตา, 2561)

กระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในทุกภูมิภาคได้ส่งผลกระทบต่อ ด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การเมืองและการศึกษา เนื่องจากทุกฝ่ายมองเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนมากขึ้นจากอดีต จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวางแผนบริหารจัดการที่ดี เพราะการก้าวอย่างช้าจะทำให้ตกขบวนและเสียโอกาส ซึ่งการจัดการศึกษาเป็นอีกประเด็นสำคัญ นอกจากจะต้องก้าวทันความเปลี่ยนแปลงแล้วยังจะต้องเป็นกลไกเพื่อการขับเคลื่อนภาคส่วนอื่น ๆ ให้มีความพร้อมในการเข้าสู่ความเปลี่ยนแปลง การปฏิรูปการศึกษาและการจัดการเรียนรู้จึงเป็นโจทย์สำคัญสำหรับทุกภาคส่วน เพื่อให้ได้คุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้พัฒนาสมรรถนะและตัวบ่งชี้ของครูไทย โดยแบ่งออกเป็นสมรรถนะหลัก (Core Competency) และสมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency) สำหรับยุคแห่งเทคโนโลยีและการสื่อสารที่เต็มไปด้วยข้อมูลสารสนเทศหลากหลาย ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องมีทักษะสำคัญสำหรับยุคนี้ที่เรียกว่า C-Teacher รวมทั้งครูต้องมีบทบาท ในศตวรรษที่ 21 ตามบทบาทของ E-Teacher ประกอบกัน

ครูในยุคการศึกษาไทย 4.0 ต้องเป็นครूमืออาชีพ หมายถึง ครูที่มีความรู้ในวิชาที่สอนเป็นอย่างดี โดยมีความรู้ในส่วนที่เป็นศาสตร์ด้านเนื้อหาความรู้ที่สอน ตามศาสตร์สาขาที่ตัวเองมีความสามารถ และมีความรู้ในส่วนที่เป็นศาสตร์ด้านการสอน มีความสามารถในการปฏิบัติการสอนหรือมีศิลป์ในการสอน ถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนได้ดี มีความสามารถในด้าน ICT (Information and Communication Technology) เป็นผู้อำนวยความสะดวก ในการเรียนรู้ที่ทำหน้าที่หล่อหลอมให้ผู้เรียนเกิด “ทักษะ” ด้านต่าง ๆ ที่คงอยู่และมีพัฒนาการเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เน้นให้ผู้เรียนใช้การคิด

วิเคราะห์การแก้ปัญหา และการคิดสร้างสรรค์ ที่สามารถนำไปเป็นฐานในการสร้างผลผลิตหรือนวัตกรรม (Innovation) ได้ในอนาคต เป็นผู้ที่มีความจรรยาบรรณความเป็นครู สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ครูต้องเป็นผู้พัฒนาความรู้ตนเองอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ เน้นการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนทุกห้องเป็นห้องเรียนแห่งความสงสัย อยากเรียน อยากรู้ อยากหาคำตอบ และนักเรียนลงมือค้นหาคำตอบที่ตนเองสงสัย อยากรู้เป็นกลุ่ม ค้นหาคำตอบผ่านกระบวนการเรียนรู้ “การศึกษา” จึงเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะช่วยพัฒนาคนให้มีความคิด สร้างสรรค์นำไปสู่การพัฒนานวัตกรรมขั้นได้ เพื่อสร้างกำลังคนให้มีความทักษะแห่งอนาคตที่รองรับกับประเทศไทย 4.0

นายแพทย์ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2559) การศึกษาในยุคประเทศไทย 4.0 ไม่ใช่เป็นเพียงการให้ความรู้กับคนหรือผู้เรียนเท่านั้น แต่เป็นการเตรียมมนุษย์ให้เป็นมนุษย์ นั้นหมายความว่า ในการเรียนรู้ใด ๆ ก็ตาม นอกจากความรู้ที่ผู้เรียนจะได้รับแล้ว ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาทักษะที่สำคัญในการดำเนินชีวิตไปด้วย โดยเฉพาะในส่วนของผู้เรียนต้องสอนให้มี “ความรู้คุณธรรมและมีทักษะในศตวรรษที่ 21” ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ การสร้างนวัตกรรม การเรียน การทำงานเป็นทีม การมีภาวะผู้นำ การสื่อสาร การใช้ข้อมูลและสารสนเทศ การใช้คอมพิวเตอร์และปัญญาประดิษฐ์ การคิดคำนวณ การสร้างอาชีพและการเรียนรู้ด้วยตนเอง (ดิเรก พรสีมา, 2559) การเตรียมการศึกษาเพื่อก้าวเข้าสู่ประเทศไทย 4.0 มีหลายปัจจัยที่ต้องให้ความสำคัญ เช่น บุคลากรทางการศึกษา หลักสูตรที่มีความเหมาะสม ครอบคลุมตำราที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับหลักสูตร ระบบการประเมิน ที่สอดคล้องกับหลักสูตร สิ่งสำคัญประการหนึ่งคือ การพัฒนาครูให้มีสมรรถนะ ทักษะ และมีบทบาท ตามลักษณะในศตวรรษที่ 21 ที่สอดคล้องกับการศึกษาไทย 4.0 การปรับการอบรมครูให้ ตรงกับความต้องการในการนำความรู้ไปใช้และการพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถสร้างนวัตกรรมเพื่อนำไปใช้ ต้องดำเนินการควบคู่กันไป และนำความรู้ความสามารถไปใช้ในการขับเคลื่อนประเทศต่อไป

สมรรถนะครูไทย

ในปัจจุบันวิถีการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปอันเนื่องมาจากการพัฒนาทางเทคโนโลยีทำให้เกิดการแข่งขันทางปัญญา โดยการใช้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ใหม่ ๆ ที่ทันสมัยมากขึ้น บุคคลที่มีเชี่ยวชาญในการแสวงหาความรู้ การปรับประยุกต์ใช้เครื่องมือในการแสวงหาความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ หากเราทุกคนสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการดำรงชีวิต ก็จะทำให้อยู่ในโลกแห่งข้อมูลข่าวสารที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างไม่ยากนัก ความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้บุคคลมีความสามารถในการค้นหาความรู้ เพื่อสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์ ด้วยเหตุดังกล่าวจึงมีความจำเป็นที่ต้องให้มีการพัฒนาความรู้ และทักษะความสามารถในด้านนี้อย่างจริงจัง เพื่อให้ครูก้าวไปเป็นครูในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างสมบูรณ์ โดยเป้าประสงค์ของการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ประกอบไปด้วย ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ทักษะชีวิตและอาชีพ ทั้งสามด้านเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่ง และครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะการปฏิบัติ และเจตคติที่ดี รวมถึงสมรรถนะและความสามารถพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่จำเป็นสำหรับการศึกษา การเลือกรับ เลือกปฏิเสธ การเข้าถึงความรู้ จนกระทั่งการประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างสร้างสรรค์ โดยไม่หลงลืมคุณธรรมจริยธรรม

ดังนั้นครูจึงถือได้ว่าเป็นกำลังสำคัญที่จะต้องมีความพร้อมของการเป็นครูในอนาคต ควรได้รับการพัฒนาสมรรถนะครูในทุกๆด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการเรียนรู้ และนวัตกรรม ที่จะสามารถจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีทางการศึกษาที่เหมาะสม ผสมผสานกับเทคนิควิธีการสอนอันจะสามารถถ่ายทอดเนื้อหาความรู้แก่ผู้เรียนที่จะพัฒนาไปเป็นบุคคลในศตวรรษหน้า ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และมีทักษะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT Literacy) ให้รู้จักเลือกรับเลือกปฏิเสธ รู้เท่าทันเทคโนโลยีไปพร้อมๆ กับการเรียนรู้เนื้อหาวิชาการ เกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และต้องสร้างบรรยากาศให้โรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ครูสามารถเรียนรู้จากเพื่อนร่วมงาน ผู้ปกครอง ชุมชนและท้องถิ่น หรือผู้เรียน เพื่อพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ครูต้องมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ ต้องมีสมรรถนะครูที่ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ที่ดี มีคุณภาพ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือและการเรียนรู้ของครู

ความหมายและความสำคัญสมรรถนะของครูไทย

สมรรถนะ (Competency) หมายถึง พฤติกรรมที่เกิดจากความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) ความสามารถ (Ability) และคุณลักษณะส่วนบุคคล (Other Characteristics) ที่ทำให้บุคคลปฏิบัติงานส่งผลต่อความสำเร็จ บรรลุผลสัมฤทธิ์ขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง สมรรถนะครูจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการปฏิบัติวิชาชีพครูให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพตามความต้องการขององค์กรทางการศึกษา ยุคปฏิรูปการศึกษาที่จะทำให้ประเทศไทยมีนวัตกรรมเป็นของตนเอง ก้าวไปสู่ประเทศยุค 4.0 อย่างเต็มตัว และเปลี่ยนแปลงจากประเทศกำลังพัฒนาไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วได้อย่างก้าวไกลต่อไปในอนาคต

สรุปได้ว่า สมรรถนะครูไทย หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะ ทักษะ ทักษะ พฤติกรรม และคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ครูจะต้องทำหน้าที่หล่อหลอมให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านต่าง ๆ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้การคิดวิเคราะห์การแก้ปัญหา และการคิด สร้างสรรค์ เพื่อจะได้นำมาใช้ในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในตำแหน่งงาน อันส่งผลต่อการปฏิบัติงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และขอบเขตหน้าที่ ความต้องการตามองค์กรของหน่วยงานของบุคคลนั้น ให้สำเร็จบรรลุเป้าหมายของงานและหน่วยงานได้เป็นอย่างดี สามารถนำองค์ความรู้ที่มีอยู่มา

บูรณาการเชิงสร้างสรรค์ เพื่อสร้างผลผลิตหรือนวัตกรรมต่าง ๆ ขึ้นมาได้อันเป็นฐานในการพัฒนาประเทศในอนาคตต่อไป

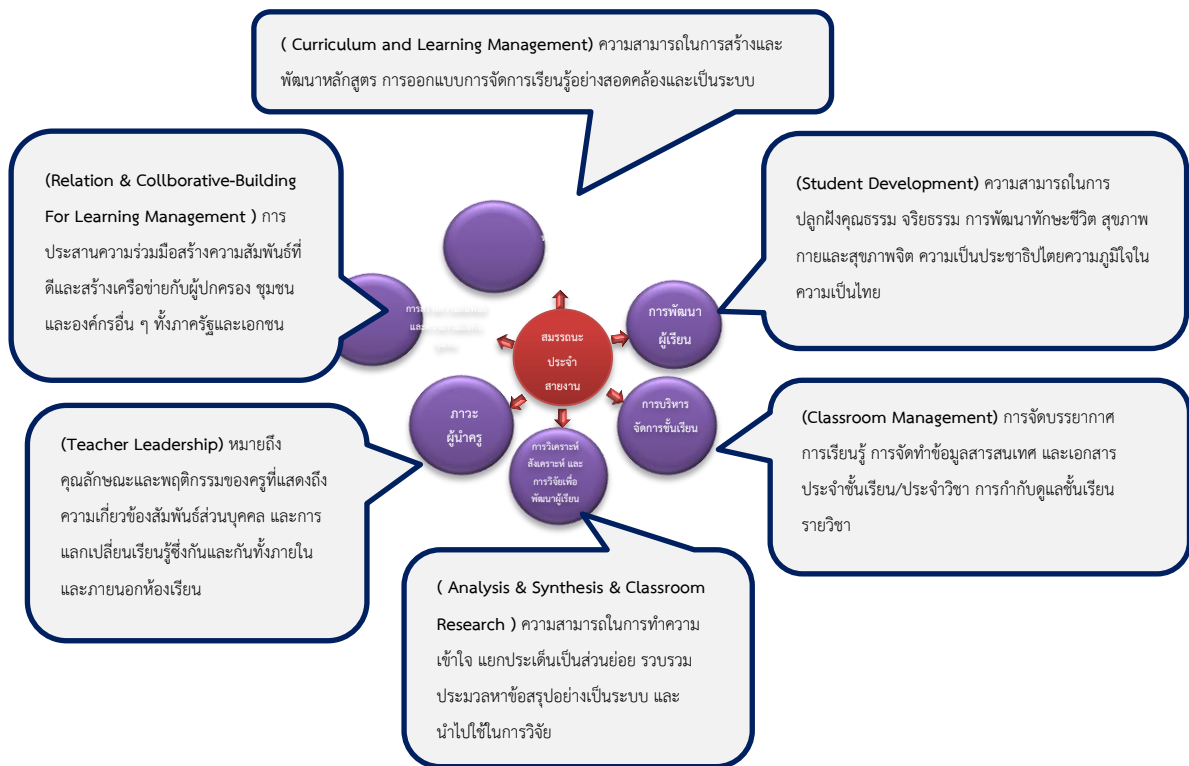
สมรรถนะของครูไทย 4.0

การที่ครูจะสามารถปฏิบัติงานได้บรรลุเป้าหมายนั้นจำเป็นต้องมีความรู้ ทักษะและความสามารถ นั่นคือสมรรถนะ ซึ่งเป็นคุณลักษณะพื้นฐานของบุคคลที่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผล สำหรับบุคคลในการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ คุณภาพการศึกษาจะไม่ดีเกินกว่าคุณภาพครู เพราะคุณภาพครูเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของคุณภาพการศึกษา อีกทั้งครูยังเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ ด้วยเหตุนี้ การจัดการเรียนรู้สู่การศึกษาไทย 4.0 จึงจำเป็นต้องส่งเสริมให้ครูมีสมรรถนะที่จำเป็นสอดคล้องกับคุณลักษณะของผู้เรียนเสียก่อน จึงจะสามารถจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะสำคัญตามที่มุ่งหวังได้อย่างมีสัมฤทธิ์ผล ซึ่ง อภิภา ปรัชญพฤทธิ (Pratchayapreuk, 2018) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการผลิตครูเพื่อรองรับการศึกษายุค 4.0 ผลจากการวิจัย พบว่า ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีสมรรถนะที่สำคัญ คือ 1) สมรรถนะแกนกลางของการศึกษายุค 4.0 มี 10 ประการ ได้แก่ (1.1) การคิดแบบมีวิจารณญาณ (1.2) การแก้ปัญหาแบบสร้างสรรค์ (1.3) การสร้างนวัตกรรม (1.4) ความเป็นผู้ประกอบการ (1.5) ความเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (1.6) การใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ (1.7) การทำงานร่วมกับผู้อื่น (1.8) การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (1.9) ภาวะผู้นำ (1.10) การมีจิตสาธารณะ และ 2) สมรรถนะวิชาชีพครู มี 6 ประการ ได้แก่ (2.1) ความเป็นครูและจรรยาบรรณวิชาชีพครู (2.2) การพัฒนาหลักสูตร (2.3) การรู้ลึกในเนื้อหาวิชาและวิธีวิทยาการสอน (2.4) การประเมินผลและวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษา (2.5) การพัฒนาผู้เรียน และ (2.6) การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้

ดังนั้นเพื่อเป็นการแสวงหามาตรการและแนวทางใหม่ในการพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับยุคสมัยของทักษะแห่งอนาคตใหม่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งจะทำให้ครูสามารถนำผู้เรียนไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ นำโรงเรียนไปสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคม เพื่อมุ่งหวังให้เกิดประโยชน์สูงสุดของการพัฒนาให้เป็นไปตามเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2557 ได้พัฒนาสมรรถนะและตัวบ่งชี้ของครูไทยในศตวรรษ 21 โดยแบ่งออกเป็นสมรรถนะหลัก (Core Competency) และสมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency) โดยแสดงดังแผนภาพที่ 1 และ 2

แผนภาพที่ 1 แสดงสมรรถนะหลัก (Core Competency) 5 สมรรถนะ

แผนภาพที่ 2 แสดงสมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency) 6 สมรรถนะ

กล่าวโดยรวมว่าสมรรถนะหลักและสมรรถนะประจำสายงาน ที่กล่าวมานั้น เป็นปัจจัยสำคัญของการนำไปกำหนดเป็นกลยุทธ์การดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างศักยภาพวิชาชีพครูที่สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบท (Context) และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบัน เป็นไปตามเป้าหมายในการพัฒนาครูยุคใหม่ได้ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ได้กำหนดไว้เป็นวาระที่

สำคัญของการศึกษาไทย สำหรับยุคแห่งเทคโนโลยีและการสื่อสารที่เต็มไปด้วยข้อมูลสารสนเทศ หลากหลาย ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องมีทักษะสำคัญ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เทคนิค วิธีการเรียน การสอน แบบใหม่ ๆ ที่มีประสิทธิภาพเพื่อการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับครูไทยในอนาคต (C-Teacher) ใว์น่าสนใจ 8 ประการ (ถนอมพร เลหาจรัสแสง; อ่างโน ศิริพร ปัญญาจันทร์, มปป.) ได้เสนอทักษะ ที่จำเป็นสำหรับครูไทยในอนาคตไว้ 8 ประการ คือ 1) **C-Content:** ผู้สอนต้องมีความรู้และทักษะ ในเรื่องที่สอนเป็นอย่างดี 2) **C-Computer (ICT) Integration:** ผู้สอนต้องมีทักษะในการใช้ เทคโนโลยีมาช่วยในการจัดการเรียนการสอน 3) **C-Constructionist:** ผู้สอนต้องเข้าใจแนวคิดที่ว่า ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ขึ้นได้เองจากการเชื่อมโยงความรู้เดิมที่มีอยู่เข้ากับความรู้และ ประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่ได้รับ และได้จากการลงมือปฏิบัติในกิจกรรมต่าง ๆ 4) **C-Connectivity:** ผู้สอน ต้องสามารถจัดกิจกรรมให้เชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนและระหว่างผู้สอนใน สถานศึกษาเดียวกันหรือต่างสถานศึกษา รวมถึงความเชื่อมโยงระหว่างสถานศึกษาและสถานศึกษา กับ ชุมชน 5) **C-Collaboration:** ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้ในลักษณะการเรียนรู้แบบ ร่วมมือระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน และระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน 6) **C-Communication:** ผู้สอนมีทักษะ การสื่อสาร ทั้งการบรรยาย การยกตัวอย่าง การเลือกใช้สื่อ การนำเสนอสื่อ รวมถึงการจัด สภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ 7) **C-Creativity:** ผู้สอนในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย แปลกใหม่จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนโดย เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุด 8) **C-Caring:** ผู้สอนต้องมีมุกตลกจิตต่อผู้เรียน ต้องแสดงออกถึง ความรัก ความห่วงใยอย่างจริงใจต่อผู้เรียน

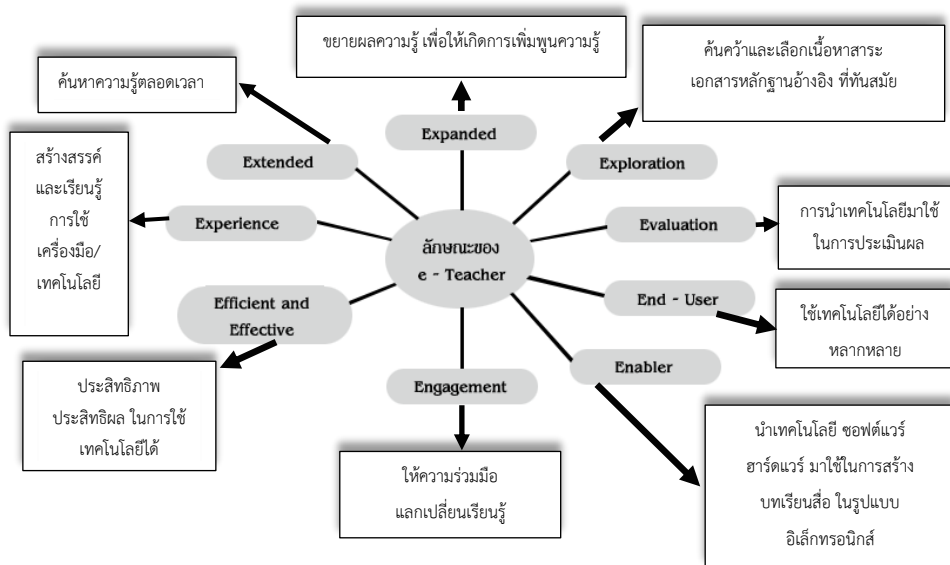
แนวคิดการพัฒนาสมรรถนะ และทักษะของครูย่อมขึ้นอยู่กับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โลกที่สามารถส่งเสริมให้ครู มีศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์อีกทั้งการเรียนรู้รูปแบบ การสอนในเชิงทฤษฎีในอดีต ข้อเสนอแนะในปัจจุบัน ทิศทางการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนในยุคใหม่ที่ เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของประเทศชาติเป็นสำคัญทำให้ครูต้องมีการพัฒนาตนเองไปอีก ระดับหนึ่ง ซึ่งทำหน้าที่ภายใต้บริบททางสังคมที่มีความเชื่อเก่าหลงเหลืออยู่อีกมากมาย ที่เชื่อว่าครูคือ คนที่สามารถจะพัฒนา ยกระดับ ความสามารถของสมาชิกทางสังคมได้ เป็นปูชนียบุคคลอันสูงส่งที่ ผู้เรียนจำเป็นต้องเข้าไปเรียนรู้ศิลปะวิทยาการต่าง ๆ เมื่อสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปทำให้ความเชื่อ เหล่านั้นค่อย ๆ หายไปมาพร้อมกับการทำหน้าที่ผู้ที่ถ่ายทอด ความรู้แต่ไม่ได้ตั้งอยู่บนฐานของความ เคารพบูชาเช่นในอดีต แต่เป็นเพียงคนที่ทำหน้าที่ในการพัฒนาตนเองโดยใช้เครื่องมือทางการศึกษาเข้า มาเพื่อพัฒนาคน ดังนั้นการพัฒนาสมรรถนะ ของครู ทักษะ ความสามารถ และความรับผิดชอบต่อ หน้าที่ เชื่อว่าการทำหน้าที่ในการเป็นครูจะสามารถพัฒนาตนเอง แล้วนำไปสู่การพัฒนาคนในระบบ การศึกษาของประเทศได้ ด้วยการส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะ และทักษะของครูอย่างจริงจัง

บทบาทของครูกับการปรับตัวเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ

บทบาทหน้าที่ของ ครู มีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคตามสมัย เพื่อให้ทันสถานการณ์ที่ เปลี่ยนแปลงไปโดยเฉพาะในยุคปัจจุบันเป็นยุคแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัย มี ความก้าวหน้า และสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากและรวดเร็วขึ้น ครูจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้พร้อม

และพัฒนาตนเองให้ทันยุคที่เปลี่ยนไป อีกทั้งต้องมีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาด้านทักษะวิทยาการให้ทันสมัยเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เทคนิค วิธีการเรียน การสอนแบบใหม่ๆ ที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ศิริพร ปัญญาจันทร์ (มปป.) ได้กล่าวถึง บทบาทของครูในยุคอิเล็กทรอนิกส์ E-teacher ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ครูทำหน้าที่ วางแผน ออกแบบ ดำเนินการจัดกิจกรรมที่หลากหลายและจัดเตรียมแหล่งเรียนรู้ให้เพียงพอ รวมทั้งจัดการประเมินผลอย่างชัดเจนได้มาตรฐาน ส่วนที่ 2 ครูเป็นผู้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีการสื่อสารเป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้ลักษณะของ E-teacher สรุปได้ 9 ประการ โดยแสดงดังแผนภาพที่ 3 ดังนี้

แผนภาพที่ 3 แสดงลักษณะของ E-teacher 9 ประการ

การปรับบทบาทและพัฒนาครูให้เป็น E-teacher อาจไม่ใช่เรื่องง่าย แต่มีความจำเป็นอย่างยิ่งกับสถานการณ์ในปัจจุบันสำหรับครู และเป็นกลไกสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาให้ประสบความสำเร็จต่อไปอนาคต

ประเทศไทย 4.0 กับการขับเคลื่อนการศึกษาไทย

ประเทศไทย 4.0 เป็นนโยบายการขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืน เพื่อให้ประเทศก้าวพ้นปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน เรียกว่า “สามกับดัก” กับดักแรก คือ “กับดักประเทศรายได้ปานกลาง (Middle Income Trap)” กับดักที่สอง “กับดักความเหลื่อมล้ำ (Inequality Trap)” กับดักที่สาม “กับดักความ ไม่สมดุล (Imbalance Trap)” ซึ่งการขับเคลื่อนตามนโยบายดังกล่าวสู่การพัฒนาให้คนไทยมีความสุข ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างรายได้ระดับสูงเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วในความหมายตามมิติต่าง ๆ ดังนี้

ความมั่นคง หมายถึง ประชาชนมีความมั่นคงปลอดภัยจากภัยและการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอกประเทศ ทุกระดับ ทั้งระดับประเทศ สังคม ชุมชน ครัวเรือน และปัจเจกบุคคล มีความมั่นคง

ในทุกมิติ ทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การเมือง ประชาชนมีความมั่นคงในชีวิต มีงาน มีรายได้ที่มั่นคงพอเพียงกับการดำรงชีวิต มีที่อยู่อาศัย และความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน

ความมั่งคั่ง หมายถึง ประเทศไทยต้องมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง จนสามารถเข้ากลุ่มประเทศรายได้สูง ความเหลื่อมล้ำของการพัฒนาลดลง ประชาชนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกันมากขึ้น ไม่มีประชาชนที่อยู่ใต้เส้นความยากจน เศรษฐกิจมีความสามารถในการแข่งขันสูง สามารถสร้างรายได้

ความยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่สามารถสร้างความเจริญ รายได้ คุณภาพชีวิตให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจที่ไม่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติจนเกินตัว ไม่สร้างมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมจนเกินความสามารถ ในการรองรับและเยียวยาของระบบนิเวศ การผลิตและการบริโภคเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับกฎระเบียบของประชาคมโลก ปฏิบัติตามหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาอย่างสมดุล และยั่งยืน

การที่จะทำให้ประเทศไทยก้าวไปสู่เป้าหมายประเทศไทย 4.0 ต้องอาศัยความร่วมมือจากองค์กรต่าง ๆ และประชาชนคนไทยทุกส่วน แนวทางที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการนี้ บทบาทสำคัญคือ ระบบการศึกษาไทยที่ต้องกำหนด นโยบาย กรอบแนวทาง ให้สอดคล้อง สนับสนุน ในการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

การศึกษาไทย 4.0 กับการเสริมสร้างสมรรถนะครูไทย

กระทรวงศึกษาธิการในฐานะหน่วยงานหลักในภาคการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพคนของประเทศไทย ได้ตระหนักถึงความสำคัญ ดังนั้น ภายใต้วิสัยทัศน์ “มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข ในสังคม” ของแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) จึงได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ และวางเป้าหมายที่สามารถตอบสนองการพัฒนาที่สำคัญในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครูได้แก่ ยุทธศาสตร์ ที่ 2 ยุทธศาสตร์ ผลิต พัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ที่มุ่งหวัง ให้มีการผลิตครูได้สอดคล้องกับความต้องการในการจัดการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท และมีสมรรถนะ ตามมาตรฐานวิชาชีพ สามารถใช้ศักยภาพในการสอนได้อย่างเต็มที่ ซึ่งตอบสนองการพัฒนาในด้านคุณภาพ ในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ และยุทธศาสตร์ ประเทศไทย 4.0 การจัดการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาครูตามนโยบายไทยแลนด์ 4.0. ซึ่งเป็นยุคที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีเป็นอย่างมาก ส่งผลให้สังคมโลกและสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก

การศึกษาไทย 4.0 (Education 4.0) คือ การเรียนการสอนที่สามารถนำ องค์ความรู้ที่มีอยู่ทุกหนทุกแห่งบนโลกนี้มาบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนานวัตกรรมต่าง ๆ มาตอบสนองความต้องการของสังคม ซึ่งการเรียนการสอนในปัจจุบัน ยังคงห่างไกลในหลาย ๆ มิติ การเรียนการสอนในยุค 4.0 ต้องปล่อยให้ผู้เรียนได้ใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ปล่อยให้กล้า คิดและกล้าที่จะผิด แต่ทั้งหมดก็ยังคงต้องอยู่ในกรอบที่สังคมต้องการหรือยอมรับได้ ไม่ใช่ว่า เก่งจริง คิดอะไรใหม่ ๆ ได้เสมอและมีความคิดสร้างสรรค์ แต่ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่ง ปัจจัยหลักของการใช้เทคโนโลยีที่เกิดความคุ้มค่า ได้แก่

1. การใช้อินเทอร์เน็ต (Internet) เครื่องมือสำคัญสำหรับการค้นหาความรู้ เป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญ ดังนั้นทางการศึกษาต้องสนับสนุนให้ผู้เรียนเข้าถึง Internet ได้ง่าย
2. ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เป็นพรสวรรค์ หลักสูตรการเรียนการสอนควรจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนกล้าที่จะคิดนอกกรอบหรือต่อยอดจากตำราเรียน
3. การปฏิสัมพันธ์กับสังคม (Society Interaction) เพื่อที่จะสามารถตอบสนองความต้องการของสังคมและทำงานร่วมกันในสังคมได้ ควรจะมีกิจกรรมที่สนับสนุนการทำงานแบบ เป็นกลุ่มหรือที่มีปัจจัยดังกล่าว ถ้าทำได้ดีการศึกษา 4.0 จะสามารถสร้างและพัฒนาคน ให้สามารถค้นหาความรู้ต่าง ๆ มาปะติดปะต่อกัน

การศึกษาไทย 4.0 จึงเป็นการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาผู้เรียนตามความสนใจรายบุคคลและเป็นทีมด้วยทักษะการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติ โดยนำองค์ความรู้ ความสามารถในการคิดและเทคโนโลยีมาบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้ออกแบบ ผลิต พัฒนา และต่อยอดผลผลิตหรือนวัตกรรมที่มีคุณค่าและใช้ประโยชน์ได้จริง ตอบสนองความต้องการของสังคมอย่างเท่าทันและก้าวไปข้างหน้าด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมสร้างผู้เรียนให้เป็นคนรักที่จะเรียนรู้ มีทักษะชีวิต มีคุณธรรมและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขได้

ในขณะที่ประเทศไทยให้ความสำคัญและตื่นตัวกับการพัฒนาตามนโยบาย “ประเทศไทย 4.0” คำว่า “การศึกษาไทย 4.0” หรือ “Education 4.0” ก็ได้รับความสนใจและพัฒนาขึ้นเป็นลำดับถัดมา ในฐานะที่เปรียบเสมือนด่านหน้าของการเปลี่ยนผ่านไปสู่อุบัติความสำเร็จ เราจึงได้ยีนคำนี้กันอยู่บ่อยครั้ง ปัจจุบันมีนักคิดและนักการศึกษาได้อธิบายความหมายไว้ว่า การศึกษาไทย 4.0 หมายถึง การสร้างความรู้จากความสนใจรายบุคคลและการรวมตัวของคนที่มีความรู้เป็นทีม (Harkins, 2008; cited in Manoosawej, 2016) เป็นการศึกษาบุคคลผลิตภาพ เป็นยุคที่ต้องการผลผลิตให้ได้มากที่สุดเพื่อประโยชน์ของชุมชนตนเองและ ชุมชนอื่น ๆ ด้วย ทักษะของการศึกษาจึงจะต้องเน้นการทำได้เมื่อลงมือทำแล้ว ก็จะได้ออกมาเป็นผลผลิต ซึ่งต้องมองผลิตภาพในลักษณะที่ตามให้ทันและก้าวไปข้างหน้า (Sinlarat, 2016) การศึกษาจึงต้องพัฒนาให้คนมีความสามารถด้านการคิด โดยเฉพาะการคิดสร้างสรรค์และการคิดผลิตภาพ เพื่อให้สามารถสร้างนวัตกรรมได้ด้วยตนเอง (Jindanurak, 2017) ซึ่งเป็นการศึกษาในยุคของเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม เทคโนโลยีและความคิดสร้างสรรค์ (Pratchayapreuk, 2018)

ลักษณะครูไทยในยุคประเทศไทย 4.0

ลักษณะครูไทย ในยุคประเทศไทย 4.0 นั้น ครูจะต้องเป็นครูที่ศึกษาค้นคว้าหา ความรู้อย่างสม่ำเสมอ การเรียนรู้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอน พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนให้ทันสมัยเท่าทันเทคโนโลยี รวมถึงการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ การแก้ไขปัญหา การใช้ ความคิดสร้างสรรค์ คิดต่อยอด การเรียนรู้ที่จะทำงานเป็นทีม สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่าง สร้างสรรค์ สามารถสร้างนวัตกรรมได้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตลอดเวลา หรือการ

สร้างสังคมแห่ง การเรียนรู้ร่วมไปถึงการสร้างอาชีพหลังสำเร็จการศึกษา ผู้เรียนสามารถประกอบอาชีพตามความถนัด และความสนใจของตนเองได้

การจะสอนให้ผู้เรียนสามารถสร้างนวัตกรรมได้นั้น ครูผู้สอนก็ต้องเรียนรู้ที่จะสร้างนวัตกรรมให้หลากหลายสำหรับการเรียนการสอนในยุค 4.0 ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถใช้ความคิดสร้างสรรค์ คิดต่อยอดจนเกิดเป็นนวัตกรรมใหม่ ผลผลิตที่เกิดจากความคิดของตัวผู้เรียนเอง เพราะฉะนั้นการเป็นครูในศตวรรษที่ 21 และยุคประเทศไทย 4.0 พอจะสรุปได้ว่าครูจะต้องมี ลักษณะดังนี้

1. ครูที่เรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ เรียนรู้อยู่ตลอดเวลา
2. ครูที่สามารถใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ครูที่สามารถสอนให้ผู้เรียนใช้ความคิดสร้างสรรค์ต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ นวัตกรรมชิ้นใหม่ได้
4. ครูที่สามารถพัฒนาศักยภาพ และพัฒนาทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคมของผู้เรียนให้เป็นคนดีของสังคม
5. ผู้เรียนสามารถประกอบอาชีพตามความถนัดและความสนใจของตนเอง

ปัจจุบันองค์ความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์ ความรู้ทางด้าน เทคโนโลยีที่ล้ำหน้า ทำให้ความรู้ที่เป็นปัจจุบันเกิดขึ้นยาก การเรียนรู้จึงมิได้เป็นเพียงการถ่ายทอด ความรู้จากผู้สอนสู่ผู้เรียน หรือที่เรียกว่าการเรียนการสอนในระบบการศึกษาไทย 1.0 อย่างเช่นในอดีตที่ผ่านมา การพัฒนาระบบการเรียนการสอนด้วยการนำเทคโนโลยี มาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอน หรือที่เรียกว่า การศึกษาไทย 2.0 แต่ก็ยังไม่สามารถนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้ดีเท่าที่ควร และได้มีการปรับการเรียนการสอนเข้าสู่ระบบ การศึกษาไทย 3.0 ด้วยการส่งเสริมให้ ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากสื่อการสอนทุกรูปแบบ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อดิจิทัล ผสมกับการทำงานเป็นกลุ่ม ปรับการเรียนให้มีรูปแบบ Interactive learning รวมทั้งการนำสื่อ สังคมออนไลน์ (Social Media) เข้ามาเป็นเครื่องมือช่วยในการพัฒนาการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น

สรุป

การพัฒนาประเทศไทยจากอดีต จนถึงปัจจุบันที่เรียกว่า ประเทศไทย 4.0 ที่ต้องการขับเคลื่อนประเทศไปสู่ความ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” การเรียนการสอนให้ทันสมัยเท่าทันเทคโนโลยี รวมถึงการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ การแก้ไขปัญหา การใช้ความคิดสร้างสรรค์ คิดต่อยอด การเรียนรู้ที่จะทำงานเป็นทีม สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างสร้างสรรค์ สามารถสร้างนวัตกรรมได้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตลอดเวลา หรือการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ร่วมไปถึงการสร้างอาชีพหลังสำเร็จการศึกษา ผู้เรียนสามารถประกอบอาชีพตามความถนัดและความสนใจของตนเอง โดยจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในด้านต่าง ๆ แล้วนั้น ครูจะต้องสอนให้นักเรียนเป็นคนดีของสังคม ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม คุณธรรม จริยธรรม การอยู่ร่วมกันในสังคม การยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม และการอนุรักษ์ทรัพยากร ทางธรรมชาติในท้องถิ่น

ปัญหาทางด้านการศึกษาที่เป็นมูลเหตุสำคัญ ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีคุณภาพ ศักยภาพที่สามารถ ขับเคลื่อน การพัฒนาประเทศในส่วนต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้นการศึกษาไทย 4.0 จึงเป็นประเด็นที่ให้ความสนใจ และมุ่งเน้นไปที่ครู ผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน คุณลักษณะครูในศตวรรษ 21 สมรรถนะ และตัวบ่งชี้ของครูไทย โดยแบ่งออกเป็นสมรรถนะหลัก (Core Competency) ประกอบไปด้วย 5 สมรรถนะ และสมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency) ประกอบไปด้วย 6 สมรรถนะ โดยหนึ่งใน 6 สมรรถนะ คือ สมรรถนะที่ 1 การบริหาร หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มีความหมายว่า ความสามารถในการสร้างพัฒนาหลักสูตร การออกแบบ การเรียนรู้อย่างสอดคล้องและเป็นระบบ จัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยี และการวัดประเมินผลการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิด ประสิทธิภาพสูงสุด และตัวบ่งชี้ที่สำคัญอีกตัวก็คือ ตัวบ่งชี้ที่ 4 การใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยี เพื่อการจัดการเรียนรู้ สำหรับยุคแห่งเทคโนโลยีและการสื่อสารที่เต็มไปด้วยข้อมูลสารสนเทศ หลากหลาย ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องมีทักษะสำคัญสำหรับยุคนี้ที่เรียกว่า C-Teacher บทบาทของครูใน ศตวรรษที่ 21 บทบาทของ e-teacher ประกอบด้วย 2 ส่วน คือส่วนที่ 1 ครูทำหน้าที่วางแผน ออกแบบ ดำเนินการจัดกิจกรรมที่หลากหลายและจัดเตรียมแหล่งเรียนรู้ให้เพียงพอ รวมทั้งการ ประเมินผลอย่างชัดเจนได้มาตรฐาน ส่วนที่ 2 ครูเป็นผู้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีการ สื่อสารเป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้ ครูที่มีประสิทธิภาพประสิทธิผล ในการใช้เทคโนโลยีได้อย่าง คล่องแคล่ว เป็นผู้ผลิต ผู้กระจาย และผู้ใช้ความรู้ อาจไม่ใช่เรื่องง่าย แต่มีความจำเป็นอย่างยิ่งกับ สภาวะการณ์ในปัจจุบัน และเป็นกลไกสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ

สมรรถนะ ทักษะ และบทบาทของครูล้วนเป็นลักษณะสำคัญของการเป็นครูในยุคประเทศไทย 4.0 นั้น ครูจะต้องเป็นครูที่ศึกษาค้นคว้าหา ความรู้อย่างสม่ำเสมอ การเรียนรู้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการจัดเรียนการสอน พัฒนารูปแบบ เพื่อให้ให้นักเรียนมีบทบาท และความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เป็น ประโยชน์และดำรงไว้ซึ่งความมีจิตสำนึกต่อสาธารณะ และมีคุณธรรม จริยธรรม ความดีงามของ สังคมไทย “ครู” ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง จึงต้องศึกษาทำความเข้าใจแนวคิดการศึกษา 4.0 นี้ให้ ชัดเจน เลือกสรรแนวทางที่เหมาะสม เพื่อนำไปสู่วิถีการปฏิบัติที่กระทำได้จริง เมื่อครูรู้ ครูเข้าใจ และครู มีแนวทางที่ ชัดเจนแล้ว ก็จะสามารถปรับการเรียนเปลี่ยนการสอนให้สอดคล้องกันอย่างเหมาะสมและเป็น รูปธรรมมากขึ้น

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

แผนภาพที่ 4 แสดงสิ่งที่ครูต้องมีการเสริมสร้างสมรรถนะครูไทย กับการศึกษาไทย 4.0

จากการศึกษาการเสริมสร้างสมรรถนะครูไทย กับการศึกษาไทย 4.0 ครูที่จะทำให้เกิดระบบการศึกษาไทย 4.0 นั้นครูจะต้องมีทักษะ ในด้านการสอนเพื่อมุ่งผลสัมฤทธิ์ทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรม ทักษะด้านภาษาการสื่อสาร และการปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมต่างชาติ การจัดการเรียนรู้ยุคใหม่ ครูจะต้องมีบทบาทที่สำคัญ ได้แก่ เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ทำหน้าที่บ่มเพาะ หล่อหลอม ให้ผู้เรียนเกิด “ทักษะ” ด้านต่าง ๆ และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมีสมรรถนะในการเป็นผู้มุ่งมั่น ใฝ่เรียนรู้อยู่ตลอดเวลา เป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้ ผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ สร้างความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียน ครอบครัว ชุมชน และท้องถิ่น พร้อมทั้งจะ ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงและก้าวทันโลกที่เปลี่ยนไป ตลอดจนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการคิดสร้างสรรค์ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ที่มีอยู่มาบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ เพื่อสร้างผลผลิตหรือนวัตกรรมต่าง ๆ อันเป็นฐานในการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต ครูจำเป็นต้องนำผลสะท้อนจากผู้เรียนมาปรับเปลี่ยน เสริมสร้างสมรรถนะครูไทย ให้มีการเชื่อมโยงและ พัฒนาอย่างต่อเนื่องให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่อาจเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาในปัจจุบัน เพื่อนำไปสู่ การพัฒนาระบบการศึกษาไทยตามนโยบายประเทศไทย 4.0

เอกสารอ้างอิง

- ดิเรก พรสีมา. (2559). *ครูไทย 4.0*. สืบค้น 4 พฤศจิกายน 2559. จาก <https://www.matichon.co.th/news/345042>.
- ถนอมพร เลหาจรัสแสง. (2560). *ทักษะแห่ง ศตวรรษที่ 21 เพื่อการพัฒนาอาจารย์ของ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. สืบค้น 2 สิงหาคม 2560. จาก http://www.pharmacy.cmu.ac.th/unit/unit_files/files_download/2014-04-10.pdf.
- ศิริพร ปัญญาจันทร์. (2560). *บทบาทครูในยุค ปัจจุบัน E-teacher*. สืบค้น 14 ตุลาคม 2561. จาก <http://www.inf-education.com/Quality%20assurance/Academic/file/e-teacher.pdf>.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2560). *เส้นทางสู่อุดมศึกษา 4.0 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีกับการอุดมศึกษาไทย. อนุสารอุดมศึกษา, 43(465), 16-19.*
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *คู่มือประเมินสมรรถนะ (ฉบับปรับปรุง)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- เสาวลักษณ์ พิสิษฐ์ไพบูลย์. (2560). *ขับเคลื่อนการศึกษาไทยสู่ไทยแลนด์ 4.0*. สืบค้น 18 มีนาคม 2563. จาก <http://www.thaihealth.or.th/Content/33499%-ขับเคลื่อนการศึกษาไทยสู่%ไทยแลนด์%204.0.html>.
- อภิภา ปรัชญพฤทธิ. (2561). *การพัฒนารูปแบบการผลิตครูเพื่อรองรับการศึกษายุค 4.0*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Anderson, J. R. (1995). *Cognitive psychology and its implications*. (4th ed.). New York: W.H.Freeman and Company.
- Harkins, A. M. (2008). *Leapfrog Principles and Practices: Core Components of ducation3.0 and 4.0*. 'ēkkasān kān prachum rūāng kānchātkañ rianrū Education 4.0 walai 'Alongkōñ modēn [Meeting Documents on Learning Management Education 4.0 the Model of Valaya Alongkorn]. 1st July 2016 at Valaya Alongkorn Rajapat University under the Royal Patronage.